

بررسی تطبیقی شخصیت «ماریانه» و «نظام» در اشعار گوته و ابن عربی

محمود حیدری^۱والتر اشمیت^۲

چکیده

ادبیات عرفانی شرق با شاعرانی همچون حافظ، مولوی، سعدی و... پس از ظهور و انتشار مکتب رمانتیسم در غرب، به شدت مورد توجه رمانتیک‌ها قرار گرفت. مشابهت‌های فکری گوته، شاعر بزرگ آلمان در قرن نوزدهم با ابن عربی، عارف و فیلسوف نامی اسلامی و ویژگی‌های مشترک معشوق در دو دیوان غربی شرقی گوته و ترجمان الأشواق ابن عربی باعث شده است برخی آن دو را «برادران روحی» بنامند. هدف این پژوهش تبیین نقش عشق زمینی در تعالی معنوی انسان در غزلیات دو شاعر بزرگ عربی و آلمانی است که به شیوه تحلیل محتوا و با رویکرد تطبیقی مکتب آمریکایی ادبیات تطبیقی، به این مسئله می‌پردازد. پژوهش در پی پاسخ به این پرسش‌هاست که معشوق در دو دیوان مذکور چه ویژگی‌هایی دارد و چگونه این عشق زمینی، زمینه‌ساز کمال روحی و معنوی دو شاعر شده است؟ نتایج این تطبیق نشان می‌دهد که اگرچه در شرح حال گوته اشاره‌ای به آشنایی وی با ابن عربی نشده است؛ اما در مسائلی همچون وحدت شهود عاشقانه، عشق متعالی، اتحاد عاشق و معشوق و... مشابهت‌هایی با هم دارند و عشق برای دو شاعر، نردبان تعالی روحی بوده است. عشق باعث شده است هر کثرتی در نگاه دو شاعر به وحدت بینجامد و معشوق را در جلوه‌ها و آثار مختلف برای آن دو نمایان کند.

واژه‌های کلیدی: گوته، ابن عربی، دیوان غربی- شرقی، ترجمان الأشواق، عشق متعالی

۱. دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه یاسوج و مدرس مدعو دانشگاه شیراز، ایران

Heidarimahmood81@gmail.com

۲. استاد ادبیات آلمانی، مرکز مطالعات اروپای مرکزی و شرقی، دانشگاه درسدن، آلمان
Germanymez@tu-dresden.de